

Nederlandstalige

ter · mi · no · lo · gie

in de praktijk

Onder redactie van

Cornelia Wermuth

Els Ruijsendaal

Marcel Thelen

Nederlandstalige terminologie in de praktijk

Nederlandstalige terminologie in de praktijk

Een selectie van artikelen uit symposia van NL-Term

*Onder redactie van
Cornelia Wermuth,
Els Ruijsendaal en
Marcel Thelen*

Amsterdam University Press

Ontwerp omslag: Margreet van de Burgt
Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 94 6372 537 8
e-ISBN 978 90 4855 568 0
NUR 620

© De auteurs / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2021
Dit is een uitgave van NL-Term.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Amsterdam University Press.

Inhoud

Woord vooraf	7
Inleiding	8
Terminologie en algemene taal <i>Cornelia Wermuth</i>	11
Het Nederlands als vaktaal <i>Willy Martin</i>	17
Waar moet dat naartoe? Toekomstperspectieven voor de terminologie in Nederland en Vlaanderen <i>Willy Martin</i>	28
Lover boy goes Dutch: Engelse terminologie in de hulpverlening <i>Sue Muhr-Walker</i>	40
Een radiologisch lexicon voor Nederland en Vlaanderen: zin of onzin? <i>Jan Bosmans</i>	54
Woordenlijsten bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed <i>Joop Vanderheiden</i>	72
Engelse invloed in externe bedrijfscommunicatie Domeinverlies of lexicaal verlies? <i>Eline Zenner</i>	84
Engelse beroepsaanduidingen in het Nederlands <i>Sue Muhr-Walker</i>	97
Het Nederlands in de wetenschap <i>Jeroen van Gent</i>	107
Van architraaf tot zwik: de rijke vaktaal van de Nederlandse meubel- en interieurkunst <i>Dave van Gompel</i>	115

Geloofwaardig communiceren <i>Alex Brenninkmeijer</i>	120
De gerechtstolk <i>Katalin Balogh</i>	133
Belgische Nederlandstalige overheidsterminologie in regelgeving <i>Wouter Pas en Jeroen Van Nieuwenhove</i>	153
Interlinguale variatie in EU-context <i>Ingrid van Gent</i>	166
Hoe versluierend blijft versluierend taalgebruik in de (Nederlandse) rechtspraak? <i>Isabelle Bambust</i>	175
'Big data' in de geneeskunde en de relevantie ervan voor medische terminologie <i>Benny Van Bruwaene</i>	196
Over de auteurs	200

Woord vooraf

In 2009 organiseerde NL-Term, de Nederlands-Vlaamse Vereniging voor Nederlandstalige Terminologie, voor het eerst een TiNT-dag: een dag met presentaties over Nederlandstalige terminologie. Met deze TiNT-dagen beoogt NL-Term haar doelstellingen te verwezenlijken. Dat zijn:

1. het bevorderen van de samenwerking op het gebied van Nederlandstalige terminologie en vaktaal;
2. het bevorderen van de bekendheid en het belang van Nederlandstalige terminologie en vaktaal;
3. het bevorderen van de deskundigheid op het gebied van Nederlandstalige terminologie en vaktaal;
4. het vertegenwoordigen van de belangen van Nederlandstaligen inzake terminologie en vaktaal.

Na afloop van een dergelijke TiNT-dag wordt een selectie van de gegeven presentaties in artikelvorm gepubliceerd in de reeks *Terminologie in het Nederlandse Taalgebied* en opgenomen op de website van NL-Term (www.nlterm.eu).

Om duidelijk te maken dat terminologie een wezenlijk onderdeel is van het Nederlands in diverse sectoren van de maatschappij, besloot NL-Term een selectie van deze artikelen als bloemlezing te publiceren. De artikelen in deze bloemlezing geven een goed beeld met duidelijke praktische voorbeelden van wat er aan Nederlandstalige terminologie speelt op de diverse vakgebieden. Met deze publicatie hoopt NL-Term het belang van Nederlandstalige terminologie grotere bekendheid te geven en het publiek hiervoor enthousiast en geïnteresseerd te maken.

Marcel Thelen en Joost Buysschaert,
co-voorzitters van NL-Term
najaar 2020

Inleiding

Terminologie is van iedereen en is overal te vinden. En iedereen gebruikt termen, bewust of onbewust, in de specialistische taal van een vakgebied of in de algemene taal van alledag. Onder gelijkgezinden is terminologie onopvallend aanwezig, is er een verschil dan is terminologie des te opvallender. Gelijkgezind of niet, terminologie kan voor verwarring en misverstanden zorgen als niet iedereen dezelfde terminologie hanteert of als de gebruikte terminologie voor verschil in uitleg vatbaar is. Terminologie is belangrijk. Dit geldt voor het Nederlands evenzeer als voor welke andere taal dan ook. Tussen talen zijn er duidelijke overeenkomsten en verschillen. Die kunnen klein en groot zijn. Bij aan elkaar verwante varianten van een taal kunnen ze subtieler zijn, zoals in het geval van het Nederlands in Nederland en dat in Vlaanderen. Vaak wordt terminologie ten onrechte als synoniem gezien van vaktaal en jargon. Correkter is het om terminologie te zien als onderdeel van vaktaal, terwijl jargon een meer negatieve bijklank heeft. In dit boek, *Nederlandstalige terminologie in de praktijk*, wordt de term *terminologie* gehanteerd.

Met het boek poogt NL-Term, de Nederlands-Vlaamse Vereniging voor Nederlandstalige Terminologie, het algemene publiek een inkijk te geven in het terminologiegebruik in diverse maatschappelijke contexten in Nederland en in Vlaanderen. Het boek kan gezien worden als opvolger van *Vak-Taal. Van Achterhand tot Zwavelgeel elfenbankje* van de hand van Willy Martin en Marcel Thelen (2017, uitgegeven door AUP) waarin 32 Nederlandse en Vlaamse auteurs hun relatie met vaktaal beschrijven.

In de 18 artikelen die in deze bloemlezing bijeen zijn gebracht worden door ter zake deskundigen concrete voorbeelden gegeven van terminologie in diverse sectoren: van sociale hulpverlening, radiologie, cultureel erfgoed en externe bedrijfscommunicatie tot meubel- en interieurkunst, geneeskunde en rechtspraak. Alle artikelen zijn eerder verschenen in diverse publicaties van NL-Term. Voor deze bloemlezing hebben de meeste auteurs hun artikel geüpdatet. De volgorde ervan is bepaald door het jaar waarin ze gepubliceerd zijn. De eerste drie artikelen vormen samen een algemene inleiding. In het eerste artikel, 'Terminologie en vaktaal' van de hand van **Cornelia Wermuth**, wordt het onderscheid tussen vaktaal en algemene taal besproken. In de twee volgende artikelen, 'Het Nederlands als vaktaal' en 'Waar moet dit naartoe. Toekomstperspectieven voor de terminologie in Nederland en in Vlaanderen', beschrijft **Willy Martin** hoe het staat met het Nederlands als vaktaal, een onderwerp dat momenteel in de belangstelling staat in het hoger onderwijs. Hij geeft ideeën over de richting waarin de Nederlandse terminologie zich volgens hem zou moeten ontwikkelen. 'Love boys. Engelse

terminologie in de sociale hulpverlening' van **Sue Muhr-Walker** beschrijft de ontwikkeling van Engelse woorden tot Nederlandse leenwoorden in de sociale hulpverlening aan de hand van het woord *lover boy*. Ze toont aan dat de betekenis van het Nederlandse leenwoord niet meer herkend wordt in het Engels waar het vandaan komt. In het volgende artikel, 'Een radiologisch lexicon voor Nederland en Vlaanderen: zin of onzin?', laat **Jan Bosmans** zien dat Nederlandse en Vlaamse radiologen weliswaar dezelfde taal spreken, namelijk Nederlands, maar dat ze niet dezelfde medische terminologie gebruiken. Hij pleit voor standaardisatie om deze terminologische verschillen weg te werken. **Joop Vanderheiden** bespreekt vervolgens in 'Woordenlijsten bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed' het zogenaamde referentiesysteem waarmee de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed probeert de diverse data en erfgoedorganisaties aan elkaar te koppelen. Dit systeem is gebaseerd op kennis waarbij betekenis en terminologie een grote rol spelen. In 'Engelse invloed in externe bedrijfscommunicatie. Domeinverlies of lexicaal verlies?' onderzoekt **Eline Zenner** de steeds groter wordende invloed van het Engels bij personeelsadvertenties en aanduidingen van functiegroepen bij bedrijven en vergelijkt de situatie in Nederland met die in Vlaanderen. Ze concludeert dat die invloed groter is in Nederland. Het volgende artikel, 'Engelse beroepsaanduidingen in het Nederlands', heeft een verwant onderwerp. Hierin gaat **Sue Muhr-Walker** in op de verengelsing van beroepsaanduidingen in het Nederlands en constateert ze dat deze verengelsing nog steeds toeneemt. **Jeroen van Gent** richt zich in 'Het Nederlands in de wetenschap' op de terminologie in Nederlandse wetenschapscommunicatie tussen wetenschappers in het vakgebied ruimte-aeronomie en het algemene publiek en de rol van het Engels daarin. **Dave van Gompel** vervolgt de reeks met zijn artikel 'Van architraaf tot zwik: de verloren vaktaal van de Nederlandse meubel- en interieurkunst'. Hierin schetst hij hoe veel van de vaktaal van dit vakgebied verloren is gegaan door de opkomst van nieuwe productievormen en veranderde werkomstandigheden. In 'Geloofwaardig communiceren' wijst **Alex Brenninkmeijer** erop dat het van essentieel belang is dat overheidscommunicatie met de burger geloofwaardig is, niet alleen voor overheidsinstanties zelf, maar ook voor de burger, en bespreekt hij wat dit inhoudt, wat hiervoor nodig is en hoe deze geloofwaardigheid tot stand gebracht kan worden. Zorgen voor goede en effectieve communicatie tussen burger en justitie is de belangrijkste taak van een gerechtstolk, zoals **Katalin Balogh** betoogt in 'De gerechtstolk'. In dit artikel beschrijft zij de rol en taak van gerechtstolken en de problemen die opduiken bij de werkzaamheden van deze tolken. **Wouter Pas & Jeroen Van Nieuwenhove** gaan in 'Belgische Nederlandstalige overheidsterminologie in regelgeving' ook in op overheidscommunicatie, maar ditmaal op de Nederlandse rechtstaal in België en Nederland. Zij stellen dat de opstellers van de rechtsregels hierbij niet alleen acht moeten geven op formelijke en juridische correctheid, maar dat ze

de regels ook zo vlot en begrijpelijk mogelijk moeten maken voor de burger, wil deze ze kunnen lezen en begrijpen. In het volgende artikel, 'Interlinguale variatie in EU-context', gaat **Ingrid van Gent** in op de variatie in de vertaling van termen in verschillende talen, een gegeven waarmee de Europese instellingen moeten omgaan en dat erg gecompliceerd is door het grote aantal verschillende talen en het feit dat documenten in principe in de taal van alle lidstaten vertaald moeten kunnen worden. Ook **Isabelle Bambust** bespreekt de rechtspraak in haar artikel 'Hoe versluierend blijft versluierd taalgebruik in de (Nederlandse) rechtspraak', maar meer specifiek vanuit het perspectief van de onbegrijpelijkheid van formuleringen doordat deze zo omslachtig en complex zijn. Ze vraagt zich af wat de achterliggende redenen hiervoor kunnen zijn en wie hiervan zoal gebruikmaakt (bijvoorbeeld de rechtbank en gedaagden). In het laatste artikel van deze bloemlezing, "Big data" in de geneeskunde en de relevantie ervan voor medische terminologie', gaat **Benny Van Bruwaene** in op het belang van grote verzamelingen data in de geneeskunde (zoals wetenschappelijke informatie en patiëntgegevens in de vorm van uitslagen van onderzoeken, foto's, enzovoorts) en bespreekt hij nieuwe ontwikkelingen en technologieën om deze te verzamelen, te bewerken en op elkaar af te stemmen.

Marcel Thelen
najaar 2020

Terminologie en algemene taal

Cornelia Wermuth

Deze tekst verscheen eerder in Ruijsendaal, E. (red.) (2012), *Terminologie: een sleutel tot andere werelden?*. Reeks: NL-Term Cahiers – 1. Gent: Academia Press.

1 Inleiding

In deze bijdrage ga ik in op de relatie tussen terminologie en algemene taal. Ik begin met een korte definitie van vaktaal en algemene taal. Het zou fout zijn om vaktaal gelijk te stellen aan vakwoordenschat of terminologie, omdat een vaktaal naast de terminologie ook nog andere specifieke kenmerken heeft zoals syntactische bijzonderheden – ik denk hierbij bijvoorbeeld aan het frequente gebruik van functionele werkwoorden, deelwoordconstructies en passiefconstructies.

Als men vanuit een pragmatisch standpunt naar vaktaal kijkt, is vaktaal in hoofdzaak monofunctioneel: ze heeft een louter communicatieve functie die erin bestaat domeinspecifieke kennis op een zo eenduidig mogelijke manier te delen en/of over te brengen.

Het overbrengen van kennis, kennistransfer, staat met andere woorden centraal. Daarin verschilt vaktaal van algemene taal die polyfunctioneel is en in verschillende communicatieve situaties gebruikt wordt. Bovendien wordt vaktaal enkel in situaties gebruikt waarbij ten minste één taalgebruiker expert is op een bepaald gebied. Deze expert kan communiceren met een collega-expert, met een collega op een verwant gebied of met een leek. Algemene taal daarentegen wordt door iedereen gebruikt en is ook voor iedereen verstaanbaar. Toch is er geen sprake van een zwart-witonderscheid tussen vaktaal en algemene taal. Het is eerder zo dat de vaktaal en de algemene taal elkaar op de verschillende linguïstische niveaus overlappen.

Zoals Martin en Ten Pas (1991) in hun onderzoek naar de kenmerken van vaktaal hebben vastgesteld, is vaktaal (of subtaal) een taalvariant met een aantal prototypische kenmerken op lexicaal, syntactisch, semantisch en pragmatisch niveau. Die kenmerken kunnen worden opgevat als restricties, deviaties en preferenties ten aanzien van de algemene taal (zie tabel 1). Een voorbeeld van restricties is de relatieve geslotenheid van het lexicon van vaktalen tegenover dat van algemene taal. Een voorbeeld voor deviaties is dat vaktaal specifieke kenmerken heeft die niet in de algemene taal voorkomen (zoals domeinspecifieke begrippen en relaties).